

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมาช้านาน ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ได้แก่สตรีและเด็ก โดยทั่วไปสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวต่อเด็กนี้ มักมีการสื่อสารระหว่างบุคคลนามาก่อน ได้แก่การพูดคุย ชักชวน ใช้กลอุบาย สร้างสถานการณ์ หรือการสื่อสารด้วยสีหน้า ท่าทาง ฯลฯ ทั้งที่ผู้สื่อสารตั้งใจและไม่ตั้งใจ สื่อออกมา การเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลจะช่วยในการคาดคะเนและหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว โดยศึกษาจากปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำ ความรุนแรง ได้แก่จากบุคคล ผู้กระทำความรุนแรง เช่น บุคคลเมาสุรา, เสพยาเสพติด ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จากตัวเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ เช่น เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกระตุ้นให้เกิดการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กเอง หรือจากสถานการณ์แวดล้อม เช่น การอยู่กันตามลำพังระหว่างเด็กและผู้กระทำความรุนแรง เป็นต้น โดยสัญญาชาติอนุสัญญาบุคคลมีความสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองได้ ณ ระดับหนึ่ง ในบางกรณีการรับรู้จากประสบการณ์เดิมหรือจากประสบการณ์ของเด็กคนอื่นที่เคยถูกกระทำ ความรุนแรงมาก่อนจะช่วยเด็กให้สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงได้เช่นกัน แต่ความสามารถในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงนี้สามารถพัฒนาและเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้เพื่อให้การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เด็กเป็นอนาคตและความหวังของมนุษยชาติ ปัจจุบันมีเด็กเป็นจำนวนถึง 36% ของประชากรโลก จากการสัมมนาพิเศษของสหประชาชาติเกี่ยวกับปัญหาเด็ก 8-10 พ.ค. 2545 ที่กรุงนิวยอร์ก พบว่าเด็ก 1 ใน 4 เจริญชีวิตในสภาพที่ขัดสน เด็ก 150 ล้านคน ไม่มีอาหารเพียงพอ เด็ก 11 ล้านคน ตายก่อนอายุ 5 ขวบ เด็ก 3 แสนคนถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร เด็ก 10 ล้านคนตายเพราะสาเหตุที่น่าแก้ไขได้ (สัปดาห์สาร, 2545, หน้า 5-6) ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อเด็กทั่วโลกในลักษณะต่าง ๆ เป็นการยากที่จะพบสถิติการทำรุนแรงต่อเด็กอย่างแท้จริง เนื่องจากแต่ละหน่วยงานจะมีการทำบันทึกสถิติความรุนแรงต่อเด็กตามวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงานและมีเด็กอีกหลายรายที่ไม่เปิดเผยว่าตนถูกทำร้ายเนื่องจากความกลัวหรือความอับอาย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอนำเสนอบางข้อมูลดังนี้ กล่าวคือตามบันทึกสถิติการช่วยเหลือเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กรุงเทพฯประจำปี 2544 มีเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ 71 คน ถูกทำร้ายร่างกาย 22 คน โสเภณีเด็ก 44 คน อื่น ๆ 15 คน (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2545) เด็กหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี

ถูกข่มขืนเฉลี่ยวันละ 2 คน และข้อมูลจากกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สถิติเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2544 พบว่า ประเภทคดีเด็กและเยาวชนถูกละเมิดสิทธิมากที่สุด คือถูกข่มขืน (ห้องสมุดสถาบันเด็ก มุทิตาธิ์, 2546) ความรุนแรงในครอบครัวนับเป็นความรุนแรงต่อเด็กที่สำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นเรื่องที่แก้ไขหรือป้องกันได้ โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงความรุนแรงในครอบครัวที่มีต่อเด็กมักเป็นที่เข้าใจว่ามีลักษณะการทำร้ายหรือทารุณกรรมเด็ก 4 ประการคือ การทำร้ายร่างกาย จิตใจ รวมถึงการล่วงเกินทางเพศต่อเด็กและการทอดทิ้ง (สำหรับ จิตตินันท์, 2541, หน้า 138) พฤติกรรมความรุนแรงของมนุษย์นี้เป็นที่สนใจของนักจิตวิทยาและจิตแพทย์เสมอมา (Martin, 1978, p. 43) จากการศึกษาเรื่องการถูกระทำรุนแรงทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กโดย บิดามารดา: ศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าเด็กร้อยละ 95.3 ถูกระทำรุนแรงจากบิดามารดา (พรมณี เอื้อวัฒนา, 2542, บทคัดย่อ) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่า บุคคลที่ถูกระทำรุนแรงต่อเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางเพศเป็นคนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดกับเด็ก (จิราภา ชมชื่นจิตต์, 2542, หน้า 2) คนที่อยู่ในบ้านเดียวกัน ญาติหรือคนที่เด็กคุ้นเคยเช่น พ่อ พ่อเลี้ยง ลูก พี่ เพื่อนชาย เพื่อนบ้านและผู้ดูแลก็นับเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกระทำรุนแรงต่อเด็กเช่นกัน (United Nations {UN}, 2002, p. I-11) เด็กที่ถูกระทำรุนแรงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์หรือการถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งและถูกระทำทารุณทางเพศนั้น ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ผลกระทบต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก (สาริกา ธิติสุทธิ, 2542, บทคัดย่อ) ส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งละทิ้งครอบครัวกลายเป็นเด็กเร่ร่อน (เนาวรัตน์ เฉลิมศรี, 2543, หน้า 3) ในด้านผลกระทบต่อสังคมนั้น มีงานวิจัยยืนยันว่า เมื่อเด็กที่ถูกระทำทารุณเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มักจะกระทำทารุณบุตรของตนเองต่อไปและจะเกิดเป็นวัฏจักรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ (น้ำเพชร บัญญัติสุกสิล, 2542, หน้า 2) โดยผลจากการสำรวจคู่สมรสที่ถูกทำร้าย 4,000 รายในนิวยอร์ก พบว่าผู้ที่ทำร้ายมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงถึง ร้อยละ 80 (Stordeur & Stille, 1989, p. 51) อาจกล่าวได้ว่าความสูญเสียที่เกิดจากปัญหาการทารุณกรรมและการทอดทิ้งเด็กนั้นมีมากมายจนไม่สามารถประเมินได้ และส่งผลกระทบต่อสังคมในระยะยาวอย่างไม่มีสิ้นสุด (น้ำเพชร บัญญัติสุกสิล, 2542, หน้า 2) เมื่อผู้ที่ถูกระทำรุนแรงเป็นเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีถึงร้อยละ 24-26 (พรมณี เอื้อวัฒนา, 2542, หน้า 2) การที่เด็กต้องตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวจึงมีโอกาสน้อยและความถี่สูง โดยที่บ่อยครั้งเด็กไม่สามารถปกป้องตนเองได้ด้วยร่างกายที่เล็กกว่า หรือบางครั้งเด็กไม่ปกป้องตนเองด้วยความคิดว่าผู้กระทำคือพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณต่อเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ ต่อกรณีความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นทุกวัน รูปแบบต่าง ๆ นั้นได้แก่

การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างรอบคอบ กล่าวคือผู้พิพากษาต้องตัดสินลงโทษอย่างเหมาะสม และให้ผู้กระทำผิดได้รับการบำบัด การคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบสวนซึ่งผู้รับผิดชอบต้องตระหนักว่าควรจะให้ผู้ถูกกระทำได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง ในทางารแพทย์บุคลากรทางการแพทย์ควรพัฒนาการตอบสนองที่เหมาะสมในการตรวจหาร่องรอยการถูกทำร้าย (Chalk & King, 1998, p. 11) ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือเด็ก และในการ จัดการกับปัญหานี้ ในประเทศไทยทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อัยการ ตำรวจ แพทย์ ฯลฯ ได้รวมตัวกันทำงานเป็นทีมเรียกว่า ทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทำร้ายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้บริการทางการแพทย์ บริการทางกฎหมายและบริการทางสังคม แต่จากการศึกษาของจิราภา ชมชื่นจิตต์ (2542) พบว่าแต่ละวิชาชีพที่เข้าร่วมทีมมีหน้าที่ การงานประจำและส่วนใหญ่เป็นข้าราชการทำให้มีข้อจำกัดหลายอย่างในการปฏิบัติงาน ด้านการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือยังทำได้ไม่ทั่วถึงและทันทั่วทั้งที่ อีกทั้งยังมีการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันเด็กจากการถูกบิดามารดาทำโทษอย่างรุนแรงในประเทศไทยทั้งกระบวนการทางอาญา ทางแพ่งและกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะที่มีอยู่แล้วก็ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกบิดามารดาทำโทษอย่างรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลเพียงพอ (ออมฤดี ผ่องใส, 2543) บ่อยครั้งความรุนแรงในครอบครัวยังถูกมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวและเป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงอับอายที่จะเปิดเผยเรื่องให้ผู้อื่นทราบ เรื่องที่จะปรากฏต่อสาธารณชนจึงเป็นเรื่องที่เด็กถูกทำร้ายจนถึงขนาดต้องเข้าโรงพยาบาลหรือเสียชีวิตแล้ว คุณมนตรี สันทวิชัย (2541, หน้า 36) ได้แสดงความคิดเห็นในการสัมภาษณ์ความ รุนแรงครั้งหนึ่งว่า “ผมอยากจะเข้าไปช่วยเหลือเด็กคนหนึ่งซึ่งถูกทำร้ายและผมต้องการจะปกป้องเขา แต่ว่ากฎหมายไม่ได้ให้อำนาจกับผม ก็ต้องรอให้เด็กบาดเจ็บสาหัสก่อนหรือตายก่อน...” จาก ประสบการณ์ในการทำงานที่ศูนย์ธารชีวิต ผู้วิจัยพบว่า เมื่อมีการจับกุมและเอาผิดแก่ผู้กระทำผิด ต่อเด็ก เด็กจะเกิดความรู้สึกผิดเพราะเด็กคิดว่าทำให้การของคนในคดีเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นซึ่งใกล้ชิดกับตนต้องถูกจับกุมและถูกลงโทษทางกฎหมาย นอกจากนั้นจากการศึกษาของจิรากร นัยบุติ (2544, บทคัดย่อ) ยังพบว่าเด็กที่ตกเป็นข่าวส่วนใหญ่ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ บางรายกลายเป็นคนเก็บตัว เสรีซึม บางรายขาดโอกาสทางการศึกษา เกิดความกดดันจากสังคมรอบข้าง บางรายต้องย้ายตัวเองออกจากสังคมเดิม จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน การดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวจึงต้องทำด้วยความระมัดระวังการแก้ไขหลังเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ยากกว่าการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น ดังนั้นการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวด้วยการสอนเด็กให้

สามารถหลีกเลี่ยง สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จึงนับเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งในการจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการใช้โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลต่อการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวแก่เด็กที่มารับบริการที่สถานสงเคราะห์ เขตพญาโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็น โปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อสอนให้เด็กได้ฝึกการสังเกต คาดคะเน ตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น การพูดจา การแสดงออกปฏิกิริยา ท่าทาง อารมณ์ และสถานการณ์แวดล้อมอื่น ๆ มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ใช้หลักกิจกรรมกลุ่มที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของกลุ่มมานุษยนิยม ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผลของการเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้จะช่วยเพิ่มความสามารถในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์อันนำไปสู่การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว สามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและเป็นสุขตามอัตภาพ รวมทั้งยุติวัฏจักรความรุนแรงทั้งในปัจจุบันที่มีเด็กเป็นเหยื่อ หรือในอนาคตที่มีแนวโน้มตามผลการศึกษาว่าเหยื่อเหล่านี้อาจจะกลายเป็นผู้กระทำความรุนแรงด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลต่อการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว
2. เปรียบเทียบการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มเด็กที่ไม่ได้รับ โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคล

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง
2. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมระยะก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน
3. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
4. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

5. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือจะช่วยให้เข้าใจเด็กได้ถูกต้องมากขึ้นเพื่อจะเป็นแนวทางให้นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ใช้โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลสอนเด็กให้เรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงใน ครอบครัว อีกทั้งเป็นการยุติวัฏจักรความรุนแรงในครอบครัวด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กที่รับบริการจากสถานสงเคราะห์เด็ก เขตพญา อายุ ตั้งแต่ 10-15 ปี จำนวน 51 คน ที่มีคะแนนการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นเด็กอายุ 10-15 ปีที่รับบริการจากสถานสงเคราะห์เด็ก เขตพญา ที่มีคะแนนการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 25 คน ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ได้เด็กที่เข้าร่วมการทดลองจำนวน 20 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) อีกครั้ง เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มจำนวน 10 คนและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่มจำนวน 10 คน

มีขั้นตอนในการดำเนินการตามนี้คือ

1. ใช้แบบวัดการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว วัดการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของเด็กอายุ 10-15 ปีที่รับบริการจากสถานสงเคราะห์เด็ก เขตพญา
2. นำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ได้เด็กจำนวน 25 คน
3. ถามความสมัครใจและขอความร่วมมือของเด็กในการเข้าร่วมการทดลอง ได้เด็กที่

สมัครใจจำนวน 25 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) เป็นเด็กที่เข้าร่วมการทดลองจำนวน 20 คน ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) อีกครั้ง เป็นเด็กกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 10 คนและกลุ่มควบคุมอีก 1 กลุ่มจำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ

1.1 วิธีการฝึกเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคล แบ่งเป็น

1.1.1 การใช้โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคล

1.1.2 วิธีปกติ

1.2 ระยะเวลาในการทดลอง

1.2.1 ระยะเวลาก่อนทดลอง

1.2.2 ระยะเวลาหลังการทดลอง

2. ตัวแปรตาม (dependent variable) คือการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงใน

ครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึงความรู้ที่จะหนีไปให้พ้นจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ เช่นการถูกมัด การถูกให้อาหาร การถูกข่มขืน การถูกกักขัง การถูกลงโทษอย่างรุนแรง รวมทั้งสถานการณ์อื่น ๆ ที่เป็นอันตรายต่อเด็กซึ่งผู้กระทำเป็นบุคคลที่เด็กไว้วางใจ เช่นพ่อ แม่ พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ลุง ป้า น้า อา และเพื่อน เป็นต้น โดยอาศัยการสังเกตและคาดคะเนสถานการณ์จากการสื่อสารระหว่างบุคคล

โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การฝึกการสังเกต คาดคะเน ตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น การพูดจา การแสดงอาการปฏิกิริยา ท่าทาง อารมณ์ และสถานการณ์แวดล้อมอื่น ๆ โปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ ใช้หลักกิจกรรมกลุ่มที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของกลุ่มมานุษยนิยม สอนด้วยวิธีการที่หลากหลายได้แก่ เกม (กิจกรรมที่ 1,2,4,5,6,) กรณีตัวอย่าง (กิจกรรมที่ 5), สถานการณ์จำลอง (กิจกรรมที่ 5), การอภิปราย และแสดงความคิดเห็น (กิจกรรมที่ 1-8), นิทาน (กิจกรรมที่ 6), การยืนยันตนเอง (กิจกรรมที่ 6) ใช้หนังสือพิมพ์ คีวีดี วิชูปเทปและคอมพิวเตอร์ประกอบการสอน

วิธีการปกติ คือวิธีที่เด็ก ไม่ได้รับโปรแกรมเรียนรู้การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่มีการเรียนรู้ตามสถานการณ์ปกติ

เด็กที่รับบริการจากสถานสงเคราะห์เด็ก เขตพัทธยา คือเด็กอายุ 10 – 15 ปี ที่รับบริการจาก
ศูนย์ธารชีวิต (มูลนิธิคณะศรีชุมพาบาล) และเด็กที่รับบริการจากบ้านจริงใจ